

«Ձգի պոլիտեխնիկայի ապագային ակադեմիայի Օրբելու անվան ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտի րնօրեն Նաիրա Այվազյանը գիտական պարզացումների մասին

- Ի՞նչ արդիական խնդիրներով է զբաղվում ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտը, և ի՞նչ հեռանկարներ ունեն այդ հետազոտությունները:

- Ֆիզիոլոգիայի ոլորտում ստացված արդյունքների առաջին շահառուն բժշկագիտությունն է: Իզուր չէ, որ Նոբելյան մրցանակներից մեկը կոչվում է Ֆիզիոլոգիայի և բժշկագիտության Նոբելյան մրցանակ: Այս տարվա մրցանակը կիսել են մի քանի գիտնականներ, որոնցից մեկը մեր հայրենակից, ամերիկահայ հետազոտող Արտեն Փաթախյանն է:

Մեր ծրագրի ղեկավարը ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտի խորհրդատու, ԱՄՆ-ի Ջորջ Վաշինգտոն համալսարանի բժշկական ֆակուլտետի պրոֆեսոր Նարինե Սարվազյանն է, իսկ ես և Բելառուսի գիտությունների ազգային ակադեմիայի կենսաֆիզիկայի և բջջային ինժեներիայի ինստիտուտի կենսաբանական գիտությունների դոկտոր Դմիտրի Շչերբինը համադրվածքներ ենք: Ծրագրի ֆինանսավորումը 300 հազար ԱՄՆ դոլար է 3 տարվա համար:

Այդ ցանցի մեջ մենք ազատ ենք նե-

նակ դրանք բարձրացնում ենք նոր որակական մակարդակի: Ընդլայնվել է համագործակցությունը Ռուսաստանի գիտությունների ակադեմիայի բաժանմունքների, մասնավորապես Չեռնովորարեյան մասնաճյուղի հետ: Մենք համատեղ ուսումնասիրում ենք օվկիանոսային ֆաունայի ներկայացուցիչների արտադրած կենսաբանական ակտիվ նյութերի կիրառումը նեյրոդեգեներատիվ հիվանդությունների բուժման մեջ: Նոր և հետաքրքիր ծրագիր է՝ հիմնված մեր նախորդ տարիների ունեցած թույլների և կենսաբանական ակտիվ նյութերի հետ աշխատելու փորձի վրա:

Ամենամեծ ծրագիրը, որը ներկայումս իրականացնում է ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտը, կապված է հայկական իժերի թույնի դեմ հակաթույնի ստացման հետ: Այն նպատակաուղղված ծրագիր է արդեն արտադրանքի ստացման համար: Մենք կկարողանանք առաջարկել մեր արտադրանքը տարածաշրջանի երկրներին, որոնք ունեն մանատիպ օժատեսակներ, ինչու չէ, նաև մեթոդաբանության առումով կարող ենք նոր մշակումներ առաջարկել եվրոպական երկրների գիտական կենտրոններին: Արդեն ստացել ենք հակաթույնի նախատիպը, որը փորձարկվել է, և այդ մասին տպագրվել է գիտական հոդված Մեծ Բրիտանիայի Օքսֆորդի համալսարանի հանդեսում:

Այս տարի ինստիտուտի ընդհանուր ֆինանսավորման մեջ դրամաշնորհային ֆինանսավորումը հասել է 50 տոկոսի, սակայն ֆինանսավորման մեծ մասը բյուջետային է:

- Ո՞ր կառույցների հետ է ինստիտուտը հիմնականում համագործակցում իր ծրագրերի իրականացման շրջանակներում, և որքանով է երիտասարդ գիտնականներն ընդգրկված այդ ծրագրերի մեջ:

- Մենք համագործակցում ենք ակադեմիական ինստիտուտների, բուհ-երի հետ: Համատեղ մեծ գիտակրթական ծրագիր ունենք Մխիթար Հեռացու անվան պետական բժշկական համալսարանի հետ, ուղեղի կենտրոնի հիմնադրման վերաբերյալ: Արտասահմանյան համագործակցությունը շատ լայն է: Ներկայումս ընտրված են թունաբանության միջազգային ասոցիացիայի եվրոպական սեկցիայի նախագահ հաջորդ 3 տարվա համար: Պահպանում են կապերը բոլոր եվրոպական երկրների հետ, որոնք ունեն բարձրորակ կենտրոններ: Համագործակցում ենք Խորվաթիայի, Իսպանիայի ինստիտուտների հետ, ֆրանսիական ֆարմակոլոգիական ընկերության հետ, որն արտադրում է հակաթույնը, Լատինական Ամերիկայում Բրազիլիայի Բուտանտան ինստիտուտի հետ, մի շարք նախագծեր ենք իրականացրել գերմանացի, բելգիացի գործընկերների հետ: Մեր համագործակցության աշխարհագրությունը ձգվում է Հարավային Ամերիկայից մինչև Ավստրալիա:

Երիտասարդ գիտնականներին պարտադիր ներգրավում ենք ծրագրերում, աշխատում ենք ուսման 3-րդ տարուց սկսած, որովհետև, ցավոք, նկատել ենք, որ դիպլոմ ստանալը բավական չէ լավ մասնագիտացում և ծիրք ունենալու համար: Հաճախ դիպլոմային աշխատանքները մեզ մոտ են իրականացվում, ինչը մեզ հնարավորություն է տալիս ընտրելու որակյալ աշխատակիցներ:

ՀՀ ԳԱԱ տեղեկատվական-վերլուծական ծառայություն

կծուի և ակուստիկ ռեցեպտորների ուսումնասիրության համար:

Ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտը ներկայում ունի մի շարք մեթոդաբանություններ՝ հիմնված ժամանակակից մոտեցումների վրա, ինչպիսին են կենսաֆիզիկական, մոլեկուլյար կենսաբանությունը, հյուսվածքային ինժեներիան: Վերջին 10 տարվա ընթացքում ինստիտուտի հիմնական ուղղվածությունը ենթակառուցվածքների արդիականացումն է, որը խիստ անհրաժեշտ է ժամանակակից գիտության հետ համընթաց քայլելու համար: Մենք մասնակցել ենք արդիականացման մամր և խոշոր մրցույթներին և ձեռք ենք բերել Հայաստանի համար մի քանի յուրահատուկ սարքավորումներ, որոնց շնորհիվ վերջերս շահել ենք մեծ և հեղինակավոր դրամաշնորհ:

Ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտի ներկայացրած «Նախկին խորհրդային երկրների համար կենսաբժշկական պատկերավորման ցանցի ստեղծում» ծրագիրն արժանացել է «Չան-Ցուկերբերգ նախաձեռնություն» (Chan Zuckerberg Initiative) հիմնադրամի դրամաշնորհին: Այս ծրագրի նպատակն է ձևավորել տարածաշրջանային ցանց, որը բաղկացած է Հայաստանի, Բելառուսի, Վրաստանի, Մոլդովայի, Ռուսաստանի և Ուկրաինայի հետազոտողներից, ովքեր հետաքրքրված են կենսաբժշկական գիտություններում պատկերավորման մոտեցումների կիրառմամբ:

Ծրագրի ակնկալվող արդյունքները ներառում են իրենց աշխատանքում պատկերավորման մոտեցումները կիրառող կենսաբժշկական հետազոտողների թվի ավելացում, տարածաշրջանային պատկերավորման առկա ենթակառուցվածքի ավելի լավ օգտագործման միջոցով տարածաշրջանային համագործակցության առաջընթաց և պատկերավորման վրա հիմնված կենսաբժշկական հրապարակումների ավելացում:

րառել նաև ԱՄՆ-ից կան եվրոպական երկրներից վերապատրաստման ուղղված գիտական կենտրոններ: Ամբողջ իմաստն այն է, որ առավելագույնս ներգրավվենք ցանցի մեջ բժշկագիտական թևի ներկայացուցիչների, երիտասարդների, պատրաստենք մասնագետներ, ովքեր կկարողանան կիրառել նորագույն մեթոդները նաև բժշկագիտության մեջ: Դրամաշնորհի հիմնական թիրախը հենց ցանցի ստեղծումն է մասնագետների համար, որոնք կկարողանան կրթել նոր մասնագետների, և դա կլինի բժիշկ-գիտնական համագործակցության հիման վրա: Սա է մեր ծրագրի ռազմավարությունը:

- Որքա՞ն է կազմում դրամաշնորհների բաժինը ինստիտուտի ընդհանուր ֆինանսավորման մեջ:

- Վերջին տարիներին ստացել ենք երիտասարդ գիտնականների համար նախատեսված դրամաշնորհներ: Պատերազմի տարիներին մենք դարձանք «Հորիզոն-2020» դրամաշնորհային ծրագրի շահառու: Ինստիտուտն ունի միջազգային լավ համբավ թունաբանության ոլորտում:

Ներկայումս ինստիտուտի կողմից իրականացվում է 10 գիտական ծրագիր՝ Գիտության կոմիտեի աջակցությամբ: Այս տարվա մեր երկու խոշոր կիրառական դրամաշնորհները ենթադրում են ֆարմակոլոգիական/կենսատեխնոլոգիական պատրաստի արտադրանքի մշակում և ստացում, որոնցից մեկն իրականացվելու է բելառուս գործընկերների հետ: Այն կապված է ոսկյա և արծաթյա նանոմասնիկների ստացման հետ, որը կարող է կիրառվել օնկոթերապիայի մեջ:

Ինստիտուտը սերտ համագործակցում է Ռուսաստանի, մասնավորապես Մոսկվայի, Սանկտ Պետերբուրգի գիտական կենտրոնների հետ: Մենք ոչ միայն պահպանում ենք Սովետական Միությունից մնացած ավանդական կապերը, այլ